

Van BOKMA tot MABOK, de vierkante fles weer over de tong.

Een van de meest interessante bedrijven op het gebied van jenever was ongetwijfeld Bokma, in meerder opzichten. In het tweede kwartaalnummer 63 van dit jaar vertelt Peter Vermeulen over de beroemde vierkante fles van Bokma. Volgens zijn informatie kwam deze tot aan de tweede wereldoorlog uit Tsjecho-Slowakije. Het is daarom opmerkelijk dat op de loonlijsten uit de jaren twintig (gepubliceerd in het orgaan van de Ned. Ver. van Glas- en Aardewerkers) bij de premies die de flessenmakers ontvingen speciaal ook Bokma flessen worden genoemd. De mensen kregen naast het uurloon een premie per 100 flessen, afhankelijk van gemaakte soort en kleur. Enkele voorbeelden uit 1922, de inhoud is ongeveer een liter (de kelderflessen iets meer):

fles met vlakke bodem, 850 gram, zwart f. 1,40; halfwit (=groen?) f. 1,65; Bokma, alleen halfwit, f. 1,85; kelder, 760 gram, zwart f. 1,30; halfwit f. 1,45.

Bokma

*Het
allerbeste!*

PIERSMA

EGTE FRIESCHE OUDE GENEVER

LEEUWARDEN

50 cl e 38% vol

OLGAARD'S

Oude Friesche Jenever

DISTILLATEURS ANNO 1788 - HAARLINGEN

OLD CAPTAIN

DE FIJNE OUDE FRIESE GENEVER

U vaart er wel bij

BOOMSMA

DISTILL. LEEUWARDEN

Advertenties uit 1954 en een oud BOKMA etiket

Omdat de fles zelf niet was beschermd, gingen natuurlijk ook andere fabrikanten de vierkante fles gebruiken. Friese jenever van Hoekstra en Piersma (later overgenomen door Weneker), volgens het etiket beiden uit Leeuwarden, werd verkocht in vierkante flessen. Jarenlang, tot na de tweede wereldoorlog, heeft J.A.J. Nolet uit Schiedam voor Oud uit Haarlem (voor 1928 uit Purmerend) jenever gemaakt en verzonden naar Nederlands Indie. Oud had ook een Friese jenever in een vierkante fles. Bij Nolet sprak men van de Bokma fles.

Trouwens, Nolet heeft voor Bokma zelf ook wel jenever gestookt en de heer Bokma was wat streng! Ook Meder heeft voor Bokma gefabriceerd. De moutwijn van Moutwijnfabriek Hollandia ging rechtstreeks naar Meder. In 1967 is Hollandia ook graanalcohol (in een continu-proces en met hoog alcohol percentage) gaan maken. Dat kwam goed uit want in dat jaar kwam Bokma met jonge jenever uit. Bokma was daar tamelijk laat mee - dikwijls was het zo: hoe beter de kwaliteit van de oude jenever die een bedrijf maakte, hoe later men met een "jonge" kwam. Toen Heineken, waar Bokma bij ging horen, veel later zelf graanalcohol ging maken was dat voor Hollandia een gevoelige slag. Bokma had zo'n goede naam dat al heel snel de "jonge" veel verkocht werd. Voor oude jenever was Bokma marktleider geworden in Nederland, waar zij zich na de oorlog op concentreerde. Dit had waarschijnlijk mede tot gevolg dat er een rage van "Friese" genevers ontstond. Van Hasekamp, Dirkzwager, Legner, tot in België toe. Herman Jansen bracht zijn "Oprechte Friesche jenever" in een vierkante fles.

Voor Bokma had men veel ontzag. Bij De Kuyper, zelf toch geen onbekend bedrijf, was men trots dat hun "oude" zo veel op die van Bokma leek. Toen men jaren geleden een nieuwe importeur in Hamburg kreeg, die beweerde de twee merken te kunnen onderscheiden, heeft men dit eens getest. Helaas, deze proef (en dit moet men letterlijk nemen) mislukte, wat betreft het herkennen van de twee merken.

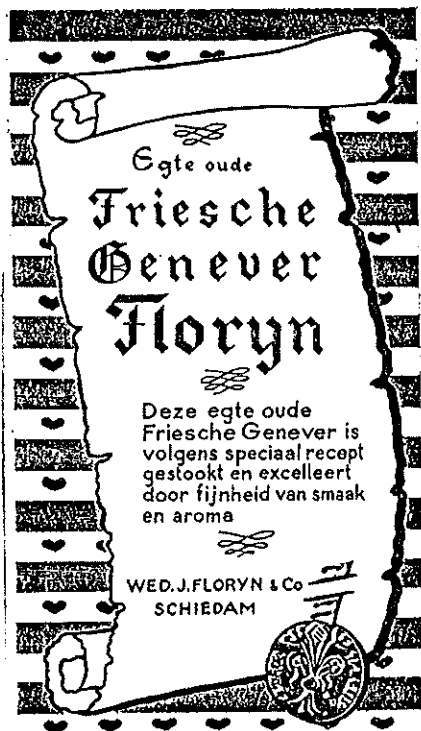
Simon Carmiggelt heeft voor Rijnbende een hele tijd een blad geredigeerd dat gratis in cafe's werd verspreid. Als hij voor overleg in Schiedam moest zijn werd daar vrijelijk Rijnbende geschonken. Hoewel hij, zoals hij later in een interview verklaarde, eigenlijk Bokma prefereerde.

Hoe staat het nu met Bokma? Volgens kenners is Bokma Bokma niet meer. Heineken was zelf ook moutwijn gaan produceren en werd later de enige producent in Nederland die op grotere schaal produceert. Maar distillateurs die iets van hun podukt trachten te maken waren niet tevreden over de kwaliteit en hebben nog zoveel mogelijk Hollandia moutwijn (op voorraad) gekocht, voordat deze fabriek ging sluiten; inmiddels ook alweer zo'n vijf jaar geleden. Overigens: de handelsnaam Hollandia is overgegaan naar Heineken.

Heineken voegde in 1971 Bokma toe aan zijn assortiment jenevermerken. Ik vermoed dat toen ook Bols op Bokma aasde, want vlak voordat bekend werd in de landelijke pers (er werd veel aandacht aan besteed dat het oude familiebedrijf naar Heineken ging) wisten sommige Bols-mensen te vertellen dat Bokma door Bols zou worden overgenomen. Dat dit inmiddels toch is geschied is weer een ander verhaal. (Wat Bols op dit moment zelf is weet eigenlijk niemand).

Heineken opende in september 1979 in Zoetermeer een graanalcoholbranderij en een distilleerderij waar alle Heineken merken werden gemaakt. Behalve Bokma dat nog een achttal jaren in Leeuwarden werd gestookt. Heineken had de gewoonte om bij ieder merk uit zijn stal als plaats van herkomst Zoetermeer te vermelden. Voor Bokma oude jenever zou dit dus ook moeten, maar aangezien "Zoetermeer" meer een naam voor een kinderdrankje is, heeft men toen maar het hoofdetiket zo gelaten en het woord "Leeuwarden" vervangen door "Anno 1826". Maar nu heeft ook Bokma "oude" een geheel nieuw ontworpen etiket. Nieuwe etiketten volgen op het ogenblik elkaar steeds sneller op. Al een tijd is de tendens om met meer luxe genevers op de markt te komen en dit gebeurt door Heineken (en nu dus door Bols) veel onder het Bokma label.

Wist u dat er ook een moderne Bokma "pictorial" fles is? Hiervan zijn er slechts enkele exemplaren. Nog in de Heineken tijd had men het plan opgevat om naar de Verenigde Staten van Amerika te gaan exporteren. Dit zou geschieden in een speciale fles, waarvan men bij de Ver. Glasfabrieken enkele proefexemplaren heeft gemaakt. Echter, om een of andere reden heeft men dit plan toch maar laten varen. De fles is (natuurlijk) vierkant, de kleur is aqua. Op twee zijden staat afgebeeld een bok in profiel, gevat in een ovale versiering. Daaronder de tekst: P. Bokma-Distillateurs-Leeuwarden-Holland. Dit geheel is omsloten door een rechthoekige sierrand. Op de twee andere zijden staan op de schouder

twee vage dierfiguren in galop. Op iedere zijde staat onderaan, vlak boven de bodem "Fijne Bokma". Merkwaardig dat hier een toespeling op de naam wordt gemaakt, maar dit zou de Amerikanen toch wel zijn ontgaan. Voor zover ik weet is nooit een bok als merk gevoerd. Wel had men het merk "Prins Willem", onder andere in Belgie. Het eigenlijke merk "De Bron" is nauwelijks bekend geworden en wordt op de nieuwere produkten niet meer gevoerd. Alles ging onder de familienaam en deze naam leeft ook nog elders voort. Zoals u weet exporteerde men veel naar Indie en dit had zo zijn gevolgen: het maleise woord voor "dronken" is "mabok". Een taalgrapje, verwissel de lettergrepen maar eens.

Wim Snickers.

Gimborn

WATERVASTE TEEKENINKTEN

„TITAN” KWALITEIT

Gimborn watervaste Teekeninkt „Titan” kenmerkt zich door zijn zuivere, intensieve kleuren. Vloeit niet uit, droogt snel en is onuitwischbaar.

Kleuren-assortiment

1. Geel	7. Pruisisch blauw	13. Gebr. Sienna
2. Oranje	8. Ultramarijn	14. Sepia
3. Vermiljoen	9. Kobaltblauw	15. Indigo
4. Karmijn	10. Donkergroen	16. Neutraal-tint
5. Scharlaken	11. Lichtgroen	17. Zwart
6. Violet	12. Sienna	

3261	1/1 liter.	f 7.50
3262	1/2 liter.	- 4.—
3264	1/4 liter.	- 2.25
3268	1/8 liter.	- 1.25

3253

Flacon 3, met ganzenschacht, inhoud 12 gram f 0.18

3258

Flacon 8, met bakje, glaskurk en ganzenschacht, inhoud 15 gram.
Prijs f 0.40

3259

Flacon 9, met bakje, glaskurk en ganzenschacht, inhoud 25 gram.
Prijs f 0.60